

Liikenne- ja viestintäministeriö

VIITE: Lausuntopyyntö valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman vaikutusten arviointiohjelmasta VN/7835/2019

ASIA: Maa- ja metsätalousministeriön lausunto

Liikenne- ja viestintäministeriö pyytää lausuntoa valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman vaikutusten arviointiohjelmasta.

Vaikutusten arviointi on olennainen osa valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman laadintaa. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteillä on toteutuessaan vaikutuksia esimerkiksi ilmastoon, ympäristöön, yhteiskuntaan, ihmisten liikkumiseen ja elinkeinoelämän kuljetuksiin.

Vaikutusten arviointiohjelmassa kuvataan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman ja sen vaikutusten arvioinnin lähtökohdat, valmistelun eteneminen, arvioitavat vaikutukset ja valmisteluun liittyvä vuorovaikutus.

Ensimmäinen kysymys: Onko arvioinnin lähestymistapaan tai menetelmiin kommentteja tai kehittämistarpeita?

Arviointiohjelmassa todetaan liikennejärjestelmän kehittämisen olevan olennaista alueiden kehittymisen kannalta. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman ja aluekehittämispäätöksen yhteensovittamisen todetaan olevan tärkeää. Arviointiohjelmassa korostetaan erityisesti alueiden elinvoiman kannalta olennaisten elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaamista sekä saavutettavuutta. Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että tarkastelussa mm. elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaamisen ja saavutettavuuden näkökulmista huomioidaan vaikutukset kaikille eri aluetyypeille: kaupungit, maaseutu ja saaristo. Elinkeinoelämän toimintaedellytykset ovat pääosin samat maaseudulla kuin kaupungeissa. Perusinfrastruktuurin on oltava kunnossa, jotta elinkeinoilla on mahdollisuus toimia ja kehittyä kaikilla aluetyypeillä.

Maa- ja metsätalousministeriö muistuttaa, että Suomi poikkeaa maaseudultaan useimmista muista maista, sillä suuri osa resurssistamme, sekä aineellisista että aineettomista, sijaitsee maaseudulla. Suomen tavaraviennistä 68 % pohjautuu maaseudulta saataviin raaka-aineisiin ja hyödykkeisiin, ja 30 % maamme yrityksistä sijaitsee maaseudulla.

Maaseutu tuottaa yhteiskunnalle monia hyödykkeitä sekä hyvinvointia. Maaseutu kytkeytyy osaksi biotalouden kehitystä ja sen mahdollisuuksia. Näin siksi, että käytännössä kaikki uusiutuvan energian resurssit sijaitsevat maaseudulla, ja niiden hyödyntäminen korostaa maaseudun yhteiskunnallista roolia. Biotalous muodostaa jo nykyisin 16 % kansantalouden tuotosta.

Toinen kysymys: Huomioidaanko vaikutusten arvioinnissa valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämisen näkökulmat kattavasti?

Arviointiohjelmassa ei ole huomioitu yksityisteiden roolia osana liikennejärjestelmää. Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että valmistelussa olevassa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa ja tätä arvioivassa suunnitelmassa huomioidaan myös yksityistieverkko osana väyläverkon kokonaisuutta. Yksityistieverkko ja yksityistielossit ovat erittäin tärkeässä asemassa saavutettavuuden näkökulmasta.

Liikennejärjestelmän suunnittelijoilla ei tähän mennessä ole ollut käytettävissä tarvittavaa tietoa yksityisteistä, jota voitaisiin käyttää esim. teiden kuntoarvioissa ja verkoston käytettävyyden ja toimivuuden arvioinnissa. Yhteiskuntataloudellisen kustannustehokkuuden kannalta toimivat kuljetusketjut metsästä jalostuslaitokseen ja tuotteena maailmalle ja kuluttajille kuten myös ja pelloilta kuluttajille edellyttävät yksityisteiden tarkoitustaan vastaavaa kuntoa. Yksityistieverkoston toimivuutta ei voi jättää vain yksittäisten kiinteistöjen ja yksityisteiden tiekuntien varaan, vaan yhteiskunnalla tulee olla näkemys yksityisteiden roolista osana toimivaa optimaalista liikennejärjestelmää. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttää erityisesti kevyesti rakennettujen yksityisteiden kunnan arviointia, jotta liikennöinti voidaan suunnitella optimaalisesti ympäristöä säästäen.

Maa- ja metsätalousministeriö haluaa korostaa yksityisteiden merkitystä elinkeinoelämän, huoltovarmuuden, julkisten palveluiden, väestön elinvoimaisuuden ja turvallisuuden näkökulmasta:

Päivittäin yksityisteillä kulkee 4 000 tukkiautoa, jotka vievät puuta jalostuslaitoksille 200 000 m³/vrk. Tämä luo pohjaa metsäteollisuuden yli 10 miljardin euron vuotuisille vientituloille. Lisäksi yksityisteillä ajaa päivittäin raskaita maitoautoja ja eläinkuljetusautoja. Vuonna 2019 Suomessa oli noin 5 900 tilaa, joilta haetaan maitoa meijeriin.

Huoltovarmuuden osalta tärkeää on myös sähköverkkojen toimivuus. Yksityistiet ovat merkittävässä asemassa sähköverkon huoltotoissa. Erityisesti talvimyrskyt tuovat haasteita sähköverkoille ja niiden nopea korjaaminen on ollut maaseudulla kriittinen tekijä jopa ihmisten ja eläinten turvallisten elinolosuhteiden varmistamisessa.

Julkiset palvelut ovat maaseudulla yksityisteiden varassa. Koulukuljetukset, postin jakaminen ja kotipalvelukäynnit nojautuvat yksityisteiden käyttöön.

Kolmas kysymys: Minkä tyyppistä vuorovaikutusta ja viestintää toivot valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelun aikana?

Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmistelussa osallistetaan ja kuullaan eri tahoja eri puolilta maata mahdollisimman laajasti ja tietoa valmistelun ja suunnitelman vaiheista jaetaan avoimesti.

Muita eväitä suunnitelman valmisteluun:

Arviointiohjelmassa todetaan sivulla 47 otsikon elinolosuhteiden, rakennettu ympäristö ja maisema ja yhdyskuntatekniset verkot, nostetaan esiin tärkeitä teemoja. Liikennejärjestelmän todetaan vaikuttavan elinympäristöön, elinolosuhteisiin, viihtyisyyteen ja aktiivisen liikkumisen edellytyksiin pääasiassa liikkumisen mahdollisuuksien, liikenneturvallisuuden, yhdyskuntarakenteen ja liikenneympäristöjen viihtyisyyden kautta. Myös tässä yhteydessä on huomioitava liikennejärjestelmän vaikutukset eri aluetyypeillä: kaupungit, maaseudut ja saaristot. Tieto on tärkeää niin toimenpiteiden suunnittelussa ja niiden konkreettisessa toteutuksessa. Eri alueille voi kohdentua erilaisia toimenpiteitä tavoitteista riippuen.

Sivulla 48 ”Liikenteen sähköistyminen, digitalisaatio ja automaatio lisäävät liikennejärjestelmän riippuvuutta viestintä- ja sähköverkoista. Tämä edellyttää aiempaa voimakkaammin viestintä- ja sähköverkkojen häiriötöntä toimivuutta ja tietoliikenteen turvallisuutta.” Maa- ja metsätalousministeriö korostaa, että digitalisoitua liikenne, samoin kuin elinkeinot ja asukkaat tarvitsevat kattavan ja toimintavarmen laajakaistaverkon, sillä digitalisaatio ei voi edetä ilman toimintavarmoja yhteyksiä. On pystyttävä takaamaan jokaiselle luotettavat yhteydet asuinpaikasta riippumatta.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää erittäin tärkeänä koko maan laajakaistayhteyksien kehittämistä ja maa-seutu- ja saaristoalueiden huomioimista yhdenvertaisuuden ja elinvoimaisuuden näkökulmasta ja sitä, että yhteyksien parantamiseen panostetaan ja investointeja tulevaisuuteen tehdään myös julkisella rahoituksella. Eri-tyistä huomiota tulee kiinnittää alueisiin, jotka ovat jäämässä valokuituverkkojen ulkopuolelle sekä niihin alueisiin, jossa Venäjän taajuuskäyttö rajoittaa mobiiliverkkojen kehittämistä, mistä syystä investoinnit kattavaan valokuituverkkoon alueella ovat entistä tärkeämmät.

Suomi on ollut yksipaikkaiseen asumiseen perustuva yhteiskunta, sillä asumisen ja työnteon monipaikkaisuuden vaikutuksia ei ole huomioitu päätöksenteossa tai suunnittelussa. Syynä tähän on, että monipaikkaisuuden synnyttämä väestö ei näy perinteisissä väestötilastoissa. Maa- ja metsätalousministeriö korostaa monipaikkaisuuden ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulman huomiointia arvioinnissa. Monipaikkaisuudella ja kausiasutuksella on vaikutusta asutukseen ja palveluiden ja infrastruktuurin käyttöön.

Helsingissä 24.1.2020

Jaana Husu-Kallio
Kansliapäällikkö

Marianne Selkäinaho
maaseutuylitarkastaja

TIEDOKSI: Maa- ja metsätalousministeriön kirjaamo